

Effatha gebaren: Het ontstaan van een dialect in Nederlandse Gebarentaal

Joni Oyserman, Ingeborg Groen, Joe Mackenzie, Monika Baar (LUIH), Victoria Nyst (LUCL)

Effatha gebaren is een met uitsterven bedreigd dialect in de Nederlandse Gebarentaal. Dit dialect ontstond op de protestantse dovenschool Effatha die in 1888 in Leiden werd opgericht. Later verhuisde Effatha naar Dordrecht, Voorburg en Zoetermeer. Het doel van dit project is het in kaart brengen van Effatha gebaren en hun ontstaan.

Onderzoeksvragen

- Wat zijn Effatha gebaren en hoe zijn deze ontstaan?
- Wat hebben de oudleerlingen van Effatha onthouden van het lexicon en het gebruik van Effatha gebaren?
- Welke unieke Effatha gebaren staan er in woordenboeken?

Methodologie

Geen toegang tot archieven => plan B:

- Interviews
- Digitalisering en analyse van woordenboeken

Woordenboeken

- 1) *Handen uit de Mouwen* (Dovenraad/NSDSK, 1988)
  - 2) *Gevoelsgebaren* (NSDSK, 1993)
  - 3) Online woordenboek NGT (NGc)
- ⇒ Verschil in iconiciteit
⇒ Leenvertalingen in Effatha gebaren, bv. DOODSBANG
⇒ Geen vergelijkbaar concept in andere varianten: PIETJE-
PRECIES

	van Dale	HudM	Gevoel	Overlap	Total
Unieke Effatha varianten	12	24	29	1	64
Effatha variant gedeeld met 1 andere variant	10	16	34	2	62 (R'dam =27)

* in 14 cases is a sign marked as Effatha sign the same as the proposed standard sign (STABOL).

Interviews met 4 oudleerlingen van Effatha, schoolperiode 1938-1956 (totale opnameduur: 150 min.)

- Plaatjes gebruiken, vragenlijst, een jongere oud-leerling is interviewer om herinneringen aan Effatha op te roepen.
- De interviews zijn geannoteerd in ELAN
- Dovengeschiedenis is terug te zien in gebaren, bv. VADER: verwijst naar een verhaal van het internaat waar de "vader" uit woede zijn sigaar op de houten vloer gooide. Vervolgens vloog de vloer in brand.
- Documentatie van naamgebaren op school verschillen van de huidige/later aangenomen naamgebaren
- Naamgebaren zijn/waren lexical bv. VADER & MOEDER
- Gebaren verschillen soms in vorm of worden niet opgenomen in woordenboeken, bv. MEISJE, WEEKEND
- Gebruik van handalfabet was niet toegestaan. Pas na het verlaten van Effatha werd het handalfabet geleerd

Woordenboek & interview (SIGAAR + GOOIEN_OMLAAG)

MEISJE: standaard & Effatha

Interview opstelling

Voorlopige conclusies

- * Meer discussie over archieftoegang voor dovengeschiedenis => Lange termijn: Dovengeschiedenis Archief
- * In interviews nieuwe & verschillende varianten aangetroffen => op grote schaal meer Oral History nodig.
- * Nieuwe informatie over etymologie en gebruik van gebaren

Dank aan Barry Vogelaar (NCBD/CED), Corrie Tijsseling (Kentalis/CED) en aan de oudleerlingen van Effatha die hebben deelgenomen aan de interviews!

